

CONCEPT

Strategische Agenda 2025

Noot vooraf

Het herijkingsproces en het verzamelen, inventariseren en analyseren van de input heeft met name in 2019 en in de eerste drie maanden van 2020 plaatsgevonden. Dit was voor de snelle, wereldwijde verspreiding van het Corona-virus. Het Corona-virus heeft grote gevolgen voor mensen en ondernemers en legt een zware druk op de zorgsystemen en de economie, ook in onze Euregio. Op het moment van schrijven is nog niet duidelijk wat de lange termijnuitwerkingen van het virus op de economie zullen zijn. Ook is nog niet duidelijk hoe lang wij in een 1,5 meter samenleving zullen moeten leven. Wij zijn ons er terdege van bewust, dat deze situatie ook gevolgen kan hebben voor de uitwerking en de uitvoering van de Strategische Agenda 2025. Het verdere verloop van corona kan nog leiden tot aanpassingen in de definitieve versie van de Strategische Agenda 2025.

Tegelijkertijd heeft de corona-crisis nogmaals in alle duidelijkheid het belang van grensoverschrijdende en Europese samenwerking en afstemming aangetoond. Voor ons een extra stimulans en motivatie om ons ook de komende jaren in te zetten voor de verdere integratie van de Euregio Rijn-Waal.

Inleiding

Volgt nog

De Euregio Rijn-Waal: een veelzijdige regio met een gemeenschappelijk DNA

Het werkgebied van de Euregio Rijn-Waal omvat aan Nederlandse kant een groot deel van de provincie Gelderland met de gebiedsdelen Arnhem-Nijmegen, West-Veluwe, delen van de Achterhoek en Rivierenland, delen van Noordoost-Brabant en het noordelijke deel van de provincie Limburg. Aan Duitse kant omvat het werkgebied de Kreis Kleve, de Kreis Wesel en de steden Duisburg en Düsseldorf. De totale oppervlakte beslaat 8.663 km² en de Euregio Rijn-Waal heeft 4,2 miljoen inwoners.

In dit gebied zijn 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten en steden, de Kreise Kleve en Wesel, de Niederrheinische IHK en het Landschaftsverband Rheinland aangesloten bij de Euregio Rijn-Waal. De Euregio Rijn-Waal heeft als belangrijkste doel de grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij te verbeteren en te intensiveren. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten. In het werkgebied van de Euregio Rijn-Waal bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling.

Het gebied biedt daarvoor de juiste randvoorwaarden/aanknopingspunten. Sterke economische sectoren zijn de gezondheids- en welzijnszorg, zakelijke dienstverlening, logistiek, handel, landbouw en nijverheid en energie en toerisme. Dit komt bijvoorbeeld tot uitdrukking in clusters zoals Health Valley en Food Valley aan Nederlandse kant en het Energiecluster NRW. In totaal zijn er in de Euregio Rijn-Waal ruim 300.000 bedrijven gevestigd, die samen 2 miljoen banen bieden. Bovendien zijn er 14 hogescholen en universiteiten met ruim 175.000 studenten en 54 ROC's en Berufskollegs gevestigd.

Het gebied wordt ontsloten door drie internationale luchthavens (Düsseldorf, Weeze en Eindhoven). De ICE stopt in Arnhem, Duisburg en Düsseldorf en daarnaast worden de plaatsen tussen Arnhem en Düsseldorf met een regionale trein verbonden. Ook zijn er diverse grensoverschrijdende busverbindingen en ontsluiten de A12/A3 en de A77/A57 de Euregio Rijn-Waal. Met de Betuweroute en 7 havensteden, waaronder de grootste binnenhaven van Europa in Duisburg is de Euregio Rijn-Waal een belangrijk logistiek knooppunt tussen Randstad en Ruhrgebied.

De Euregio Rijn-Waal heeft niet alleen logistieke verbindingen. Het gebied kent ook een lange gezamenlijke geschiedenis. Al in de Romeinse tijd liep de limes, de buitengrens van het Romeinse Rijk dwars door ons gebied. Sporen hiervan zijn nog overal in het landschap te zien. Ook later ten tijde van het Hertogdom Gelre (1339-1795) was het gebied al een grotendeels aaneengesloten regio. De historische Hanzesteden langs de grote rivieren getuigen eveneens van eeuwenoude contacten. Hierdoor hebben de inwoners van onze grensregio nog steeds eenzelfde culturele achtergrond die het onderlinge begrip vergroot. Dat blijkt ook wel uit het feit, dat grens tussen Nederland en Duitsland een relatief jonge grens is. De grens ontstond in 1813 als gevolg van het Congres van Wenen. De paar Duitse of preciezer gezegd, Kleefse enclaves in de Liemers en Huissen kwamen in 1816 officieel bij Nederland. De laatste en meest recente grensverschuivingen zijn een gevolg van de Tweede Wereldoorlog. Het merendeel van de Duitse plaatsen die bij Nederland gevoegd werden, zijn in 1963 weer teruggegeven aan Duitsland, allen de Duivelsberg bij Berg en Dal bleef Nederlands. De huidige grens is dus nog geen 60 jaar oud.

Waar staan we nu?

In de periode 2014 tot heden heeft de Euregio Rijn-Waal ingezet op het organiseren van grensallianties op het gebied van 1) Euregionale duurzame economische ontwikkeling, 2) Euregionale soft skills en 3) Euregionale betrokkenheid. Deze doelstellingen zijn vastgelegd in de Strategische Agenda 2020: Grensallianties in de Rhein-Waal-Regio.

Na vijf jaar kan worden vastgesteld, dat veel van de toenmalige doelstellingen inmiddels zijn bereikt of dat we op de goede weg zijn.

In ruim 450 grote en kleine projecten werken meer dan 3000 bedrijven, kennisinstellingen en belangenorganisaties samen aan de ontwikkeling van innovatieve producten op het gebied van agrofood, digitalisering, energie, toerisme etc.

Op het gebied van arbeidsmarkt is er veel gebeurd. Zo is er bij de Euregio Rijn-Waal een GrensInfoPunt gevestigd, waar jaarlijks enkele duizenden grenspondelaars en werkgevers worden geholpen. Het GrensInfoPunt maakt deel uit van een netwerk van GrensInfoPunten langs de Nederlands-Duits-Belgische grens en wordt na een opstartfase met INTERREG-middelen vanaf 2021 structureel door de landelijke, regionale en lokale overheden gefinancierd. Verder is het Arbeit/dsmarktplatform Euregio Rijn-Waal opgericht, waarin de betrokkenen samenwerken aan een transparante Euregionale arbeidsmarkt. In het kader van de INTERREG-initiatieven Grenzen Bewegen en Perspectief 360° is een succesvol programma voor de bemiddeling van langdurig werklozen opgezet.

Ook op het gebied van buurtaal is er het nodige gebeurd. Zo werken ruim 30 Nederlandse en Duitse scholen samen om het aanbod aan buurtaal- en buurcultuuronderwijs in de Euregio Rijn-Waal te versterken. In het kader van de Ler(n)ende Euregio werken ca. 60 ROC's en Berufskollegs eveneens samen om hun leerlingen een buurtaalmodule met officieel erkende taalcertificaten aan te kunnen bieden. Daarnaast heeft de Euregio Rijn-Waal in samenwerking met Nordrhein-Westfalen, de provincie Gelderland en het Nederlandse Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een scholierenwedstrijd opgezet, waaraan jaarlijks ca. 500 leerlingen deelnemen.

Op het gebied van bereikbaarheid zijn er eveneens enkele positieve ontwikkelingen te melden. Zo rijdt de SB 58 sinds eind 2018 verder naar Nijmegen Heyendaal en is er in de spits een halfuursdienst ingericht. Sinds 2017 rijdt er weer een regionale trein tussen Arnhem en Emmerich, die verder gaat naar Düsseldorf.

Ruim 30 ziekenhuizen, zorginstellingen, verzekeraars, patiënten- en belangenverenigingen hebben de afgelopen 4 jaar intensief samengewerkt aan de verbetering van de gezondheidszorg in de Euregio Rijn-Waal.

Op het gebied van veiligheid hebben de brandweerkorpsen van Rindern en Millingen aan de Rijn een overeenkomst gesloten, die het mogelijk maakt, dat beide korpsen ook zelfstandig in het buurland actief kunnen worden.

Maar niet alleen bedrijven, onderwijs-, en zorginstellingen en maatschappelijke organisaties hebben elkaar gevonden. Ook Nederlandse en Duitse overheden werken intensief samen. Zo werken de gemeenten Bergen, Boxmeer, Cuijk en Gennep nauw samen met Goch en Weeze op de gebieden Agrofood, toerisme en arbeidsmarkt. Workshops, nieuwe fietsroutes, een grensoverschrijdende foodtruck en een euregionale stagemakelaar zijn concrete resultaten van de samenwerking. Ook de inmiddels 7 100.000+-steden in de Euregio Rijn-Waal (Apeldoorn, Arnhem, Ede, Nijmegen, Duisburg, Düsseldorf en Moers) hebben elkaar gevonden en komen regelmatig bijeen en hebben o.a. een gezamenlijke duurzaamheidsagenda opgesteld en een studie naar een euregionaal fietssnelwegennetwerk uitgevoerd.

Dit overzicht is vanzelfsprekend niet uitputtend, maar de doelstelling om op diverse terreinen succesvolle grensallianties te faciliteren is ruimschoots behaald. Deze grensallianties tonen aan, dat euregionale samenwerking wel degelijk een meerwaarde biedt voor de bedrijven, organisaties en inwoners van de Euregio Rijn-Waal. Een meerwaarde die wij ook in de toekomst willen blijven bieden.

De tijd heeft de afgelopen jaren niet stil gestaan en zo ontstond het gevoel, dat de Strategische Agenda niet langer een adequaat antwoord biedt op de actuele maatschappelijke en economische uitdagingen, waar wij in de grensregio mee worden geconfronteerd, bij voorbeeld op het gebied van klimaat en energietransitie. Daarnaast hebben er zowel in Nederland als in Nordrhein-Westfalen verkiezingen plaatsgevonden en heeft het buurlandenbeleid een plek in beide coalitieakkoorden gekregen. Ook de EU heeft nieuwe uitgangspunten geformuleerd, die voor onze regio van belang zijn. Deze ontwikkelingen overwegende is nu het juiste moment voor een herijking aangebroken. Een herijking, want in het evaluatieproces waren alle betrokkenen het erover eens, dat de Strategische Agenda 2020 sinds 2014 de juiste handvaten biedt om de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio Rijn-Waal verder te intensiveren en te verbeteren.

Proces

De basis van een goede Strategische Agenda ligt in het draagvlak dat deze agenda heeft onder haar stakeholders. Het waarborgen van dit draagvlak was dan ook het belangrijkste uitgangspunt voor het herijkingsproces, want alleen een Strategische Agenda, die gedragen wordt door haar stakeholders kan daadwerkelijk succesvol worden uitgevoerd.

Euregioleden

In november 2018 spraken de leden van de Euregioraad de wens uit om de Strategische Agenda 2020 te actualiseren of te herijken. Het herijkingsproces is vervolgens begin 2019 van start gegaan. Vanaf maart 2019 zijn de Euregioleden op diverse manieren intensief betrokken bij het herijkingsproces. Allereerst is door middel van workshops, een enquête en door discussies in de Euregio-commissies en de Euregioraad de leden om input gevraagd. Daarnaast zijn ook de gemeentelijke visies opgevraagd en is met de inhoud hiervan rekening gehouden bij het formuleren van de zwaartepunten van de Strategische Agenda 2025. In een overleg met een twintigtal burgemeesters, Landräte en de directeur van de Niederrheinische IHK zijn tenslotte de uitdagingen die de Euregio Rijn-Waal wil aanpakken aangescherpt. Vervolgens is in een tweede ronde de verwerkte input

teruggekoppeld aan de leden en is een eerste concept voorgelegd aan de Euregio-commissies en de Euregioraad.

Tenslotte hebben alle lidorganisaties de gelegenheid om te reageren op de conceptversie in een schriftelijke consultatieronde, alvorens de Strategische Agenda 2025 in de Euregioraadsvergadering in november 2020 goedgekeurd wordt.

Stakeholders

Cruciaal voor de uitvoering van de Strategische Agenda zijn eveneens de externe stakeholders uit het bedrijfsleven, onderwijs, wetenschap, politiek en het maatschappelijk middenveld. Het is belangrijk, dat ook zij hun belangen en wensen in de Strategische Agenda 2025 herkennen. Om ook deze partijen te betrekken bij het herijkingsproces is het Dagelijks Bestuur in gesprek gegaan met een dertigtal stakeholders uit Nederland en Duitsland. Deze gesprekken leverden een goed inzicht op in welke thema's, uitdagingen en behoeften er in de Euregio Rijn-Waal spelen en vormden hiermee een belangrijke concretisering van de door de Euregioleden ingebrachte speerpunten en vraagstukken. Flankerend zijn ook hier diverse Europese, landelijke en regionale studies meegenomen, zoals het rapport "NiederRheinLande", de Strategie Zuid van de zuidelijke grensprovincies en de deelstaat Nordrhein-Westfalen en de Grenslandagenda. Vanzelfsprekend is ook de stakeholders is de mogelijkheid geboden om in een schriftelijke consultatieronde te reageren op de conceptversie.

Het resultaat van dit intensieve uitwisselingsproces is een Strategische Agenda die inspeelt op de actualiteit in de grensregio, Nederland, Duitsland, Europa en de wereld, tegelijkertijd recht doet aan grote verscheidenheid in de Euregio Rijn-Waal en concrete handvaten biedt om ons ook de komende jaren gezamenlijk in te zetten voor een verbetering van onze Euregio.

Grensuitdagingen

De Euregio Rijn-Waal is sinds haar oprichting in 1971 een voorbeeld voor Europese integratie op lokaal en regionaal niveau. Samenwerken over de landsgrenzen heen is in de afgelopen 50 jaar steeds belangrijker geworden. Burgers en bedrijven zijn steeds mobieler geworden. Leefomgeving en afzetmarkten zijn steeds internationaler van karakter. De maatschappelijke en economische vervlechtingen tussen Nederland en Duitsland zijn zo intensief als nooit tevoren. Waar de geografische ligging aan de grens vroeger een nadeel was, wordt de grens nu steeds meer als een kans gezien.

Het positieve potentieel, dat grensoverschrijdende samenwerking biedt, dient gemobiliseerd te worden. De Euregio Rijn-Waal als organisatie en het EU-programma INTERREG zijn daarbij belangrijke katalysators.

Centraal in het herijkingsproces stond dan ook de vraag:

Welke uitdagingen op het gebied van economie en maatschappij dienen de komende jaren in Euregionaal verband aangepakt te worden en hoe kan de Euregio Rijn-Waal hier samen met haar samenwerkingspartners en regionale stakeholders aan bijdragen?

Veel onderwerpen werden genoemd, die de komende jaren in Euregionaal verband opgepakt zouden moeten worden en zijn samen te vatten in de volgende vier grensuitdagingen:

1. Klimaatadaptatie en economie
2. Arbeidsmarkt en onderwijs
3. Leefbaarheid
4. Euregionale identiteit.

Economie en Klimaat

De Euregio Rijn-Waal is gelegen tussen de twee krachtige economische centra Randstad en Ruhrgebied. Het handelsvolume van Nederland naar NRW bedroeg in 2016 bijna 32 miljard euro en van NRW naar Nederland 18,5 miljard euro. Sterke economische sectoren zijn de gezondheids- en welzijnszorg, zakelijke dienstverlening, handel, landbouw en nijverheid, logistiek en energie en toerisme. Dit komt bijvoorbeeld tot uitdrukking in clusters zoals Health Valley en Food Valley aan Nederlandse kant en het Energiecluster NRW. Een belangrijk speerpunt voor al deze sectoren zal de komende jaren de klimaatadaptatie vormen.

Klimaatverandering, de opwarming van de aarde, de vermindering van de CO₂- en stikstofuitstoot zijn bijna dagelijks in het nieuws. De oplossingen die hiervoor worden aangedragen zijn veelzijdig en aan weerszijden van de grens deels verschillend. De kracht van de grensoverschrijdende samenwerking voor de economie zit hem daarom met name in

- Het van elkaar leren bij het vinden en ontwikkelen van innovatie oplossingen, bijvoorbeeld op het gebied van:
 - o Circulaire economie: dit is een economisch systeem waarin producenten hun producten na gebruik terugnemen en deze herstellen voor een nieuw gebruiksleven. Hiervoor is verrijking van ieder product met data een vereiste: Denk aan het via scanning opvragen van informatie over samenstelling, herkomst en productie (product/materialen paspoort), procesgegevens voor traceerbaarheid en partij-gerelateerde informatie.
 - o Energietransitie is het plan om over te schakelen op betaalbare hernieuwbare energie. Doel is de uitstoot van CO₂ verminderen met 80 tot 95% tegen 2050, in vergelijking met 1990.
 - o Waterstoftoepassingen: Hoewel waterstof al langer een rol speelt in de industrie, staat de uitrol van deze energiebron en energiedrager naar de samenleving (voertuigen, verwarming van huishoudens etc.) nog in de kinderschoenen. Hier is ook grensoverschrijdend potentieel voor doorontwikkeling.
 - o Duurzaam bouwen: Bij duurzaam bouwen gaat niet alleen over een laag energieverbruik. Maar ook over: gebruik van duurzame materialen die rekening houden met het milieu en de gezondheid van bewoners en gebruikers; een gezond binnenmilieu; prettige en leefbare huizen, gebouwen, wijken en steden; duurzaam slopen. Op dit gebied kunnen Nederlanders en Duitsers veel van elkaar leren en best practices dienen te worden uitgewisseld en te worden toegepast.
 - o Emissieloze vervoersmodaliteiten. Een belangrijke bijdrage aan het klimaatbeleid ligt in het verduurzamen van mobiliteit. Er liggen mogelijkheden bij het duurzaam inrichten van verkeer- en vervoerssystemen, het zuiniger maken van voertuigen en het inzetten van hernieuwbare brandstoffen en de omschakeling naar elektrische aandrijvingen waar mogelijk in de personenmobiliteit en het goederenvervoer.
 - o Duurzame landbouw. Klimaatlimme landbouw gaat over het verminderen van de milieu- en klimaatimpact van landbouwactiviteiten aan de ene kant, en aan de andere kant over het ontwikkelen van voedselproductiemethoden en teeltsystemen die goed zijn toegerust op het voorkomen van problematische effecten van veranderende klimaatomstandigheden. De Euregio Rijn-Waal wordt gekenmerkt door een sterke agrarische sector en met bijvoorbeeld de WUR en het Versuchs- und Bildungszentrum Haus Riswick is er veel expertise in de regio aanwezig om hier belangrijke voortgang te boeken.
- Bewustwording
Bovenstaande opsomming van gebieden waarop de komende jaren belangrijke ontwikkelingen verwacht worden laat al zien, dat het niet alleen de energiesector is, die hier aan zet is, maar dat deze ontwikkeling ook sectoren als agrofood, logistiek, bouw, en de hightechindustrieën betreft. Elke inwoner en elk bedrijf kan door bewust na te denken een bijdrage leveren aan een duurzamere toekomst. Belangrijk is het om goede voorbeelden te

delen en waar mogelijk ook grensoverschrijdend van elkaar te leren, zodat wij met elkaar kunnen werken aan een duurzame en toekomstbestendige economie.

Bovenstaande aanknopingspunten om in onze grensregio vorm te geven aan de klimaatadaptatie laten al zien, dat innovatie hierbij het sleutelwoord is. De Euregio Rijn-Waal scoort in vergelijking met andere Nederlands-Duitse grensregio's relatief hoog als het gaat om innovatie-investeringen. Echter, ook in de Euregio Rijn-Waal wordt de Europese streefwaarde van 3% niet gehaald. Een belangrijk deel van deze innovatie komt uit het bedrijfsleven en dan met name uit het MKB. Dat is niet zo verwonderlijk, want ruim 99% van de ondernemingen behoort tot het MKB. Daarom wil de Euregio Rijn-Waal in samenwerking met kennisinstellingen, het bedrijfsleven en overheden de komende jaren eveneens inzetten op een toekomstbestendige economie door:

- MKB en overheden voorbereiden op de nieuwe digitale wereld.
Digitaliseringsoplossingen op het gebied van logistiek, landbouw, industrie- en nijverheid bieden ondernemers de kans om de globale concurrentie aan te kunnen. Consumenten en burgers verwachten steeds meer digitale toepassingen. E-health toepassingen kunnen daarnaast een belangrijke bijdrage leveren aan de toegankelijkheid van de zorg, juist ook in landelijke gebieden. Hier is het MKB gevraagd om goede toepassingen te ontwikkelen. Ook overheden kunnen slim gebruik maken van digitale toepassingen en het gebruik van big data bijvoorbeeld in de vorm van meetgegevens over belasting met schadelijke stoffen of verkeersstromen of ter verbetering van de veiligheid op straat.
- Grensoverschrijdende bevordering en overdracht van innovatie door de samenwerking tussen het MKB en kennisinstellingen te stimuleren, met name de volgende smart specialisation sectoren zijn hiervoor in de Euregio Rijn-Waal bij uitstek geschikt: bio-economie, agrofood, energie, HTSM, health en logistiek. Door doelgericht hier de samenwerking met partners in het buurland te bevorderen kan de innovatiekracht van de regio beter benut worden.
- Ondersteuning van start ups
Het MKB kan versterkt worden door start ups extra te stimuleren. Door grensoverschrijdend een goed functionerend ecosysteem voor start ups te creëren, kunnen nieuwe innovatieve bedrijven zich sneller ontwikkelen

Initiatieven als, CleantechEnergyCrossings, E-Bus 2020, Digipro en Enerpro laten nu al zien, dat door de kennis en ervaring van deze regionale partners met elkaar te combineren, wij ook in de Euregio Rijn-Waal een substantiële bijdrage kunnen leveren aan het behalen van de klimaatdoelstellingen. En tegelijkertijd kunnen bouwen aan een sterke toekomstbestendige grensoverschrijdende economie. De komende jaren geldt het de ingeslagen weg voort te zetten en tegelijkertijd nog scherper te focussen op de wensen en kansen die deze regio biedt.

Actoren

Cleantechregio

Energiecluster.NRW

Landwirtschaftskammer NRW

Regio Food Valley

Energiebedrijven/leveranciers

Overheden

Bedrijfsleven

Kennisinstellingen

Burgers/ consumenten

IHK en KvK

...

Arbeidsmarkt en onderwijs

In de Euregio Rijn-Waal zijn ruim 300.000 bedrijven en zelfstandigen gevestigd, die samen 2 miljoen voltijdswaarden bieden. Op dit moment pendelen in de Euregio Rijn-Waal dagelijks zo'n 17.000 mensen over de grens voor hun werk. Op een totale beroepsbevolking van 2,6 miljoen is dit echter een relatief klein aantal. De vanzelfsprekendheid om ook in het buurland naar een baan te zoeken of om personeel uit het buitenland te werven is er nog niet voldoende en moet vergroot worden. Het in 2019 opgerichte *Arbeit/dsmarktplatform Euregio Rijn-Waal*, waarin bemiddelingsinstanties, werkgeversorganisaties, vakbonden, regionale overheden en het GrensInfoPunt hun krachten hebben gebundeld, wil de komende jaren concrete oplossingen een transparante Euregionale Arbeidsmarkt bieden.

- Vakkrachten
Zowel in het Nederlandse als in het Duitse deel van ons arbeidsgebied heerst er op dit moment (1ste kwartaal 2020) een lage werkloosheid (percentages). In diverse sectoren zoals xxx (aanvullen arbeidsmarktanalyse) is er zelfs sprake van een tekort aan vakkrachten. Een transparante Euregionale arbeidsmarkt maakt zowel het aanbod van en voor openstaande vacatures als werknemers groter. Daarnaast is het van belang op opleidingen voor veel gevraagde beroepen en jongeren te matchen. Veel jongeren kiezen een opleiding die niet opleidt voor een baan in de grensregio, terwijl uit onderzoek is gebleken dat de meeste jongeren, die een beroepsopleiding volgen (70%) wel in de regio blijven wonen. Ook de omgang met arbeidsmigranten vraagt om een euregionale strategie. Arbeidsmigranten kunnen een oplossing voor het tekort aan vakkrachten bieden, maar juist door de transparante grenzen is het vaak moeilijk om deze groep in kaart te brengen.
- Diploma-erkenning
Transparantie in de (h)erkenning van diploma's en een oplossing voor het tekort aan vakkrachten. Jongeren dienen gestimuleerd te worden om in de regio een opleiding te volgen, die aansluit bij de vraag van de arbeidsmarkt. Een stage in het buurland verkleint de drempel om later daadwerkelijk een baan over de grens aan te nemen.
- Kennis van buurtaal en -cultuur
Kennis van elkaars taal en cultuur is eveneens een vereiste om succesvol toe te treden tot de Euregionale arbeidsmarkt. Basisscholen, het voortgezet onderwijs en het beroepsonderwijs dienen gestimuleerd te worden om buurtaalonderwijs aan te bieden. Twee succesvolle initiatieven op dit gebied zijn de INTERREG-projecten *Nachbarsprache & Buurcultuur* en *Ler(n)ende Euregio: taal verbindt*.
- Digitalisering en infrastructuur
Digitalisering, e-government, big data, breed/band en glasvezelnetwerken en de beschikbaarheid van grensoverschrijdende data vormen belangrijke randvoorwaarden voor een sterke Euregionale arbeidsmarkt.
- Sociaal ondernemerschap
In het streven naar een inclusieve maatschappij, waarin iedereen mee kan doen, spelen ook werkgevers een belangrijke rol. Daarom dient ook het sociale ondernemen (zowel met betrekking tot werknemers met een afstand tot de arbeidsmarkt als uit oogpunt van duurzaamheid) in euregionaal verband te worden gestimuleerd. Met het INTERREG Europe project *BRESE* wordt hier in Europees verband een eerste aanzet voor onze regio ontwikkeld.

Actoren:

Bedrijven

Onderwijsinstellingen

Kamers van Koophandel
Ler(n)ende Euregio
Nachbarsprache & Buurcultuur
Werkbemiddelingsinstanties
Gemeenten
Arbeit/dsmarktplatform Euregio Rhein-Waal
Burgers/ studenten/ scholieren/ werknemers
...

Leefbaarheid

De leefbaarheid van een regio wordt door vele facetten bepaald. Openbaar vervoer, huisvesting, onderwijsinstellingen, culturele inrichtingen, zorgvoorzieningen, veiligheid en recreatiemogelijkheden zijn doorslaggevende redenen bij de keuze van een woonplaats. Om aantrekkelijk te blijven als vestigingslocatie voor inwoners en bedrijven willen wij de komende jaren gezamenlijk inzetten op:

- **Bereikbaarheid**
Een goede onderlinge bereikbaarheid is essentieel voor de samenhang van het gebied. Daarnaast is ook een goede ontsluiting van het gebied noodzakelijk. In de zoektocht naar verduurzaming kan een goed functionerend OV-netwerk uitkomst bieden. De wederzijdse erkenning van zowel Nederlandse als Duitse vervoersbewijzen, naar voorbeeld van de SB 58, en digitale grensoverschrijdende reizigersinformatie dragen bij aan een vermindering van de barrièrewerking van de grens. Creatieve oplossingen en maatwerk kunnen voorts antwoord geven op de vraag hoe de mobiliteit in de Euregio Rijn-Waal vergroot kunnen worden. E-mobility, snelfietsroutes en vraag gestuurd ov op basis van big data vergroten de onderlinge bereikbaarheid. Op deze vragen zou een Euregionaal mobiliteitsplan antwoord kunnen geven.
- **Gezondheidszorg**
De gezondheidszorg vormt een van de sterkste economische sectoren in de Euregio Rijn-Waal en de verwachting is dat demografische veranderingen zoals vergrijzing en krimp deze sector de komende jaren alleen maar zal doen groeien. Tegelijkertijd worden met name de landelijke gebieden geconfronteerd met een tekort aan (huis)artsen en wegvallende gezondheidsvoorzieningen. Door samenwerking tussen Nederlandse en Duitse zorginstellingen kunnen de gezondheidsvoorzieningen in de grensregio op peil gehouden worden. Innovatieve ontwikkelingen op het gebied van o.a. e-health zorgen er aan de andere kant ook voor, dat het tekort aan zorgkrachten opgevangen kan worden. Met name de deelthema's innovatie en technologie, preventie, patiënten mobiliteit, opleiding (tekort aan beroepskrachten), arbeidsmarkt en zorgaanbod bieden een toegevoegde waarde voor verdere ontwikkeling op euregionaal niveau.
- **Openbare orde en veiligheid**
De samenwerking tussen de veiligheidsdiensten is goed. Bundespolizei en Koninklijke Marechaussee voeren regelmatig samen controles uit. Bij grote evenementen zoals de Nijmeegse 4Daagse of de kerstmarkt in Düsseldorf surveilleren agenten uit beide in landen in gezamenlijke teams en de brandweerkorpsen oefenen regelmatig en ondersteunen elkaar daar waar nodig is. Open vraagstukken zijn er nog op het gebied van de grensoverschrijdende inzet van ambulances en op het gebied van ondermijning. Veel gemeenten worden geconfronteerd met ondermijning, de gevolgen van de internationale drugshandel en kleinere criminaliteit als de overvallen op geldautomaten. Deze veiligheidskwesties zijn alleen succesvol aan te pakken, als er grensoverschrijdend samengewerkt wordt op alle niveaus, lokaal, regionaal en nationaal.

Onder veiligheid valt ook de waterveiligheid. Grote delen van de Euregio Rijn-Waal worden beschermd door dijken. Hoogwater vormt daarmee een serieus risico. Laag water vormt eveneens een risico voor de stevigheid van de dijken en de bevaarbaarheid van de grote rivieren. Samenwerking vindt plaats in de Gelderse Commissie Veiligheid Grote Rivieren, waarbij ook de Kreise Kleve en Wesel zijn aangesloten.

- **Inclusie**
Zowel in Nederland als in Duitsland is het streven naar inclusie de afgelopen jaren verworpen tot een belangrijk politiek speerpunt. Dit betekent dat jongeren, volwassenen, ouderen, mensen die een lichamelijke of geestelijke beperking hebben of mensen met een allochtone achtergrond zo gewoon en volledig mogelijk meedraaien in de maatschappij. De afgelopen jaren hebben projecten op het gebied van de integratie van vluchtelingen, het wegnemen van barrières door gemeenten, het omgaan met jongeren met gedragsproblemen en het vergroten van de zelfredzaamheid van kleine kernen laten zien, dat de onderlinge samenhang en de bereidheid tot integratie in grote mate aanwezig is. Het geldt nu deze initiatieven op grotere schaal door te ontwikkelen en te verduurzamen.
- **Cultuur, recreatie en toerisme**
Het toerisme neemt een steeds belangrijke rol in de economie in. De overnachtingsaantallen in de Euregio Rijn-Waal nemen aan weerszijden van de grens toe. De Euregio Rijn-Waal heeft dan ook veel te bieden: nationaalparken en NATURA 2000 gebieden, een groot cultureel aanbod, zoals het APX in Xanten, het Landschaftspark in Duisburg, het grote veelzijdige aanbod in Düsseldorf, het Kröller-Müllermuseum in Ede, het Valkhof Museum in Nijmegen, tientallen grote en kleine musea, kastelen en dierenparken, gezellige en historische steden. Ook op sportief gebied heeft de regio veel te bieden, zoals watersportactiviteiten, wandel-, fiets- en ruiterroutes en internationale sportevenementen. Een gezamenlijke marketing en promotie zet de regio beter op de kaart. Initiatieven als de Oranjefietsroutes en de samenwerking tussen de Hanzesteden vormen hiervan thematische voorbeelden. De gemeenten uit het Land van Cuijk en de Kop van Noord-Limburg werken op toeristisch vlak nauw samen met de steden Goch en Weeze uit de Kreis Kleve. Belangrijk is hier dat samenwerking ook na de looptijd van projecten blijft bestaan en het ontwikkelde aanbod blijft bestaan en geactualiseerd wordt.
- **Leefomgeving**
Een natuurlijke en gezonde leefomgeving draagt in belangrijke mate bij aan de leefbaarheid van een gebied. De klimaatverandering en de toenemende verstedelijking en bedrijvigheid eist veel van de natuur. De natuur krijgt minder de ruimte, waardoor ecologische verbindingzones onder druk staan, de biodiversiteit neemt af en ook de kwaliteit van het water in bijvoorbeeld de Rijn is ondanks internationale afspraken niet verbeterd. Initiatieven als de Groen Blauwe Rijnalliantie en Fruitboomalleen, Netzwark Natur, Weichwasserseen an Rhein-Maas in de Euregio Rijn-Waal zijn eerste vormen van samenwerking waarbij natuurbeschermingsorganisaties en overheden in euregionaal verband op zoek gaan naar oplossingen.

Actoren

Lokale, regionale en landelijke overheden
Vervoersbedrijven
Zorginstellingen
Instanties openbare orde en veiligheid
Natuurorganisaties
Toeristische sector

Euregionale identiteit

De Euregio Rijn-Waal omvat een zeer groot en enerzijds op het eerste gezicht zeer divers gebied, maar anderzijds zijn er ook belangrijke overeenkomsten herkenbaar, die als uitgangspunt voor een succesvolle Euregionale samenwerking kunnen dienen. Deze overeenkomsten komen voort uit de lange gemeenschappelijke geschiedenis, taal, cultuur, dezelfde normen en waarden, de geografische eigenschappen en de ligging tussen Randstad en Ruhrgebied en verbinden de inwoners aan weerszijden van de grens en vormen een stevige gemeenschappelijke basis. Echter is niet iedereen zich van deze gemeenschappelijkheden bewust, daarom wil de Euregio Rijn-Waal de komende jaren versterkt inzetten op een euregionaal bewustzijn. Daarbij worden het accent gelegd op:

- Op weg naar 80 jaar vrede en vrijheid
Nederland en Duitsland hebben altijd nauwe banden gekoesterd, die 80 jaar geleden met het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog tot een abrupt einde kwam. Na de Tweede Oorlog kwamen de contacten moeizaam en langzaam weer tot stand. Nederland en Duitsland zijn weer goede vrienden en sterke economische en politieke partners in de Europese Unie. De oorlog is met name voor de jong(st)e generaties ver weg. Deze lange periode van vrede, vrijheid en veiligheid is in de Europese geschiedenis echter uniek en dus geen vanzelfsprekendheid. Het is onze taak om ook het bewustzijn, dat vrede en vrijheid iets zijn om zuinig op te zijn, te behouden en te vergroten. Gezamenlijke herdenkingen, de samenwerking tussen musea, scholenprogramma's e.d. zijn in dit kader belangrijk.
- Jongeren
De jeugd heeft de toekomst en die toekomst ligt voor een groot deel van deze jongeren in de regio waarin zij zijn geboren en opgegroeid. Voor onze jongeren is deze regio niet alleen Gelderland, Brabant, Limburg of de Niederrhein, maar de Euregio. Specifiek voor jongeren zouden er daarom uitwisselingsprogramma's, wedstrijden en stageplekken georganiseerd kunnen worden om hen én beter voor te bereiden op de arbeidsmarkt én hen bewust te maken van hetgeen de regio hen te bieden heeft. Versterkt gebruik van social media, samenwerking met vloggers, bloggers en influencers is met het oog op deze doelgroep het overwegen waard.
- Europa
Europa heeft gezorgd voor vrede, vrijheid en economische welvaart. Van verworvenheden als open grenzen en de Euro profiteren de inwoners van de grensstreek elke dag en deze voordelen worden als vanzelfsprekend ervaren. De verschillen in wet- en regelgeving, maar ook de toegankelijkheid van het openbaar vervoer, arbeidsmarkt of zorgsysteem of op Europees niveau de aanpak van de vluchtelingen crisis of de Brexit zorgen voor een afnemend draagvlak voor de EU. Hoewel in Nederland en Duitsland de EU door de meerderheid van de bevolking nog steeds als positief wordt gezien, ervaren inwoners de onderlinge verbondenheid toch onvoldoende. Juist de vele grensoverschrijdende projecten laten telkens weer goed de meerwaarde van Europa voor onze regionale samenleving zien. Deze projecten moeten beter worden waargenomen. Hier ligt een gezamenlijke taak voor de Euregio Rijn-Waal, het INTERREG-programma Deutschland-Nederland en de vele projectpartners.
- Interne verbondenheid
De afgelopen jaren heeft de Euregio Rijn-Waal veel geïnvesteerd in het beter informeren en meer betrekken van haar lidorganisaties. Uit de enquêtes en de diverse bijeenkomsten is gebleken dat deze inspanningen gewaardeerd worden. Aanvullend blijkt er met name behoefte te zijn aan (nog) meer kennis over elkaars structuren en werkwijzen en zou men het prettig vinden als het pro-actief stimuleren en het leggen van verbindingen een groter gewicht zou krijgen tijdens de Euregio-activiteiten. Het programma Euregio-Wegwijzer zal

daarom ook in de toekomst regelmatig worden aangeboden en aangepast. Verder is er behoefte aan kennis over geplande en lopende (INTERREG)-projecten. Men weet niet op welke gebieden er initiatieven zijn, waardoor kansen op samenwerking en synergiën niet verzilverd worden. Een regelmatige projectmarkt, waarop de INTERREG-projecten worden voorgesteld zou een inspirerende bron van informatie kunnen zijn. Ook een vorm waarin de uitwisseling van politieke fracties wordt gestimuleerd kan bijdragen aan een grotere betrokkenheid. Bijvoorbeeld in de vorm van Stammtische voor regionale politici, waarin Europese politiek op regionaal niveau vormgegeven kan worden. Voor Euregio-gemeenten zou het aangaan van een Euregionale stedenband actief (met een bijbehorend budget vanuit de gemeenten) gestimuleerd kunnen worden, juist ook om het gevoel voor en kennis over het buurland te vergroten. Met deze kennis kunnen de gemeenten dan ook de bedrijven, organisaties etc. in hun gemeente beter adviseren en stimuleren met betrekking tot grensoverschrijdende activiteiten.

- Externe bekendheid

De Euregio Rijn-Waal is de organisatie die inwoners, maar ook gemeenten, bedrijven, onderwijsinstellingen en andere organisaties stimuleert om de grens over te gaan. De Euregio Rijn-Waal geldt als servicepunt voor ondernemers, en grenspendelaars maar ook scholen en scholieren dienen de weg over de grens te vinden. Deze rol wil de Euregio Rijn-Waal de komende jaren nog beter uitdragen. Projectmarkten, informatiebijeenkomsten. Stakeholderbijeenkomsten, werkbezoeken en workshops vergroten het wij-gevoel onder de deelnemers, stimuleren het leggen van nieuwe contacten en bereiken eveneens nieuwe potentiële samenwerkingspartners. Dergelijke bijeenkomsten dienen regelmatig en zeker ook voorafgaand aan bijvoorbeeld de start van INTERREG VI plaats te vinden. Om jongeren te bereiken is versterkt gebruik van social media het overwegen waard. Met betrekking tot de overige doelgroepen blijven de traditionele media eveneens belangrijk. Ook de Euregio-ambassadeurs kunnen bijdragen aan een zichtbare aanwezigheid van de Euregio Rijn-Waal in de regio. Deelname aan geschikte lokale evenementen, bedrijvendagen of beurzen vergroot, hoewel tijdsintensief, eveneens de zichtbaarheid. Projecten kunnen eveneens bijdragen aan een grotere bekendheid van de Euregio en Europa en dit zou vanzelfsprekend moeten zijn.

Actoren:

Lidorganisaties

Euregio-ambassadeurs

(INTERREG)projectpartners

Scholen

Media

Burgers

...

...

Op weg naar de toekomst

De Euregio Rijn-Waal is vertegenwoordigd in vele netwerken aan beide zijden van de grens en heeft veel expertise in huis om grensoverschrijdende vragen te kunnen beantwoorden. De Euregio Rijn-Waal is niet alleen expert op het gebied van Europese subsidieprogramma's als INTERREG en Eures, maar is ook het aanspreekpunt voor haar inwoners als het gaat om grensoverschrijdend wonen en werken en studeren. De Euregio Rijn-Waal faciliteert actief de netwerken op het gebied van o.a. gemeentelijke samenwerking, kennisvalorisatie, arbeidsmarkt, gezondheidszorg en openbare orde en veiligheid. Met haar brede kennis wil de Euregio Rijn-Waal haar leden, stakeholders en inwoners motiveren grensoverschrijdend actief te worden.

Bovenstaande doelstelling had de Euregio Rijn-Waal geformuleerd in de *Strategische Agenda 2020 Grensallianties in de Regio Rhein-Waal* en deze doelstelling is nog altijd actueel. De daarbij geformuleerde instrumenten informeren, inspireren, internationaliseren, innoveren en investeren zijn dat ook. Dat neemt niet weg, dat enkele ontwikkelingen die de afgelopen jaren op Europees, landelijk en deelstaatniveau hebben plaatsgevonden nieuwe mogelijkheden bieden.

GROS Governance

Na de verkiezingen in 2017 hebben zowel de nieuwe Nederlandse regering alsook de deelstaatregering van Nordrhein-Westfalen het buurlandenbeleid tot speerpunt in de regeerakkoorden gemaakt. Nederland en Nordrhein-Westfalen hebben in samenspraak met de grensprovincies, de Bezirksregierungen en de Euregio's enkele speerpunten gezet, waarop zij de samenwerking concreet willen verbeteren. Dit zijn

- Arbeidsmarkt
- Onderwijs
- Mobiliteit
- Veiligheid
- Klimaat en Energie.

Deze samenwerking is door middel van de zogenoemde GROS Governance structuur gewaarborgd. Voor de Euregio's is hierin een belangrijke rol weggelegd. Zij vormen een bemiddelende laag tussen de spelers in de regio, zoals de gemeenten en de deelstaat, de provincies en de rijksoverheid. Vanzelfsprekend wil de Euregio Rijn-Waal deze rol zo goed mogelijk vervullen. Want met name met betrekking tot onderwerpen, waar de Euregio zelf niet direct een oplossing voor kan bieden, dient de aandacht die er vanuit Den Haag en NRW die er de komende jaren voor de grensregio is, optimaal benut te worden. Dit geldt niet alleen voor de Euregio Rijn-Waal, maar ook voor de individuele lidorganisaties.

Europese fondsen

Een belangrijke financieringsbron bieden de vele Europese subsidiefondsen.

In 2018 publiceerde de Europese Commissie haar voorstel voor het cohesiebeleid 2021-2027.

De Commissie heeft vijf beleidsdoelstelling vastgesteld voor cohesiebeleid:

- Een slimmer Europa door innovatie, digitalisering, economische verandering en steun voor kleine en middelgrote ondernemingen (MKB's),
- Een groener en CO2-arm Europa, dat zich richt op het bereiken van de klimaatdoelstellingen en de transformatie van het energiesysteem en zich richt op circulaire economie,
- Een Europa met meer onderlinge verbindingen op het gebied van mobiliteit en digitale netwerken,
- Een socialer Europa dat sociale integratie en rechten in daden omzet en gelijke toegang tot onderwijs, werkgelegenheid en gezondheidszorg creëert,
- Een Europa dat dichter bij zijn burgers staat, dat de lokale betrokkenheid ondersteunt en de duurzame geïntegreerde ontwikkeling van stedelijke, plattelands- en kustgebieden bevordert.

De nieuwe Europese Commissie heeft bovendien een Green Deal in het leven geroepen, die ervoor moet zorgen, dat Europa versnelt de klimaatdoelstellingen haalt.

Deze doelstellingen sluiten goed aan bij de grensuitdagingen die wij de komende jaren met elkaar willen en moeten aangaan. Het is dan ook zaak om zo efficiënt mogelijk gebruik te maken van de middelen die Europa beschikbaar stelt.

In 2021 gaat het nieuwe INTERREG VI-programma van start in het Duits-Nederlandse grensgebied. De INTERREG-programmapartners hebben in het voorbereidingsproces diverse stakeholders uit het

gehele programmagebied gevraagd om input te geven voor thema's die de komende jaren belangrijk zullen zijn voor het gebied. Samen met een strategische analyse en de politiek-bestuurlijke wensen van de INTERREG-partners is vervolgens een thematische focus voor het programma uitgewerkt. Deze focus speelt in op de innovatiekracht, klimaatadaptatie en de sociale en territoriale ontwikkeling van het programmagebied, waarbij de verbinding wordt gelegd met maatschappelijke vraagstukken en waarbij van belang is om bestaande, maar ook nieuwe actoren te betrekken bij de grensoverschrijdende samenwerking. Daarnaast wordt voor het INTERREG VI-programma sterk ingezet op vermindering van de administratieve lasten van projectuitvoerders, digitalisering en versnelling van de programmaprocedures (voor projectaanvragers en programmapartners).

Voor de Euregio Rijn-Waal is het daarnaast vanzelfsprekend dat het programma People to People (incl. de mini-projecten) een vervolg krijgt. Deze laagdrempelige subsidiemogelijkheid is essentieel om de vereiste euregionale betrokkenheid onder de bevolking te vergroten. Daarnaast vormen veel People to People projecten een springplank voor een langdurige samenwerking tussen projectpartners, die daarmee bijdragen aan vervlechtingen in diverse sectoren aan weerszijden van de grens.

Hiermee blijft INTERREG ook de komende jaren het voornaamste instrument om de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio Rijn-Waal te stimuleren.

Dit neemt niet weg dat er ook gekeken moet worden naar andere fondsen binnen en buiten Europa. Zo bieden ook fondsen als Horizon, Creative Europe, Erasmus+ en de Connecting Europe Facility mogelijkheden om projecten op het gebied van innovatie, cultuur, onderwijs en mobiliteit en bereikbaarheid te realiseren.

Tenslotte dienen ook de landelijke, regionale of lokale subsidiemogelijkheden en ondersteuning door het bedrijfsleven niet vergeten te worden.

Afsluitende alinea

Volgt nog

De Euregio Rijn-Waal is een krachtige, dynamische regio, die bereid is om een voortrekkersrol op het gebied van grensoverschrijdende samenwerking te spelen. Deze herijkte Strategische Agenda biedt de uitgangspunten voor een euregionale samenwerking die bijdraagt aan passende oplossingen op regionaal niveau voor de economische en maatschappelijke uitdagingen, die nationaal, Europees en zelfs globaal onze samenleving zullen bepalen.